

Bewoners regio kopen minder in eigen gemeente

Fact sheet | augustus 2015

Net als Amsterdammers kopen bewoners in de Amsterdamse regio steeds meer niet-dagelijkse producten (kleding, muziek, interieurartikelen) via internet, zo'n 8% in 2014 tegenover 1% in 2004. Dit leidt tot verschuivingen van koopstromen tussen gemeenten in de regio. Met name kleine gemeentes (Beemster, Oostzaan, Ouder-Amstel) zien de koopkrachtbinding dalen en afvloeien naar internet én naar grotere buurgemeenten, zoals Purmerend, Zaanstad en Amstelveen. De stadscentra van deze grotere gemeenten profiteren van deze ontwikkeling. Maar deze gemeenten hebben op hun beurt ook te maken met een dalende koopkrachtbinding als gevolg van toegenomen internetbestedingen én toegenomen afvloeiing naar Amsterdam. Alleen in de groeigemeenten Almere en Haarlemmermeer is de koopkrachtbinding stabiel gebleven. Net als in de rest van Nederland lijkt er in de Amsterdamse regio dus een sterke samenhang te zijn tussen bevolkingsontwikkeling, omvang van de detailhandel en koopkrachtbinding.

Achtergrond

In het OIS-onderzoek *De Staat van de Detailhandel 2014* zijn vanaf mei 2013 tot juli 2014 naast 6.000 Amsterdammers ook 3.000 bewoners in de regio geïnterviewd met het doel te achterhalen welke winkelgebieden in

Amsterdam een regionale verzorgingsfunctie hebben. De regiogemeenten die onderzocht zijn, zijn gemeenten die tot de Stadsregio behoren, aangevuld met Almere.¹ Uit dit onderzoek bleek dat Amsterdammers vaker niet-dagelijkse producten via internet kopen en dat dit heeft geleid tot een dalende koopkrachtbinding.

De koopkrachtbinding met stadsdeel Centrum is echter stabiel gebleven, terwijl de binding met andere stadsdelen scherp is afgenomen. Amsterdammers kiezen daarmee dus vaker *of* voor het gemak van internet *of* voor de beleving van het winkelen in het kernwinkelgebied dat onder andere bestaat uit de Kalverstraat, Negen Straatjes en Leidsestraat.

De data van *De Staat van de Detailhandel 2014* zijn echter ook geschikt om koopkrachtbinding van gemeenten te bepalen en om koopstromen tussen deze gemeenten in kaart te brengen. De enquêtevragen die aan deze bindingsmaat ten grondslag liggen, zijn waar de respondent de laatste keer levensmiddelen gekocht heeft en waar de respondent de laatste keer niet-dagelijkse producten gekocht heeft als kleding, vrijetijdsartikelen en woon- en interieurartikelen. In deze rapportage worden de uitkomsten vergeleken met de data van een vergelijkbaar onderzoek uit 2004.

In de regio rondom Amsterdam zijn drie gemeenten met meer dan 100.000 inwoners. Dat zijn Almere (bijna 200.000 inwoners), Zaanstad en Haarlemmermeer. Iets kleinere gemeenten zijn Purmerend en Amstelveen (beide ongeveer 80.000 inwoners). De overige gemeenten hebben minder dan 31.000 inwoners. Net als Amsterdam worden Almere, Haarlemmermeer en Almere

gekenmerkt door bevolkingsgroei van meer dan 10% tussen 2004 en 2014. Diemen, Zaanstad, en Amstelveen hebben te maken met een bevolkingsgroei van iets minder dan 10%.

Omvang detailhandel

Schaalvergroting

Naast bevolkingsaantal en bevolkingsontwikkeling biedt de omvang van detailhandel op basis van vestigingen en oppervlakte inzicht in de koopkrachtbinding. Net als in Amsterdam (en de rest van Nederland) is de trend in de regio dat het winkelvloeroppervlakte tussen 2004 en 2014 is toegenomen en het aantal vestigingen is gedaald. Er is dus sprake van schaalvergroting.

Uitzonderingen zijn de groeigemeenten Haarlemmermeer en Almere waar vestigingen én oppervlakte zijn toegenomen. In twee gemeenten, Waterland en Wormerland, is het winkelvloeroppervlak én het aantal vestigingen gedaald.

Binding dagelijkse boodschappen licht gedaald

Bewoners in de regio kopen hun levensmiddelen in 2014 net als tien jaar geleden 'om de hoek'.

Tabel 1 Omvang en ontwikkeling detailhandel in Amsterdamse regio, 2014 (procenten)

	inwoners		vestigingen		oppervlakte	
	2014	2004-2014 (%)	2014	2004-2014 (%)	2014	2004-2014 (%)
Amsterdam	811.185	+10	5.946	- 4	971.285	+ 3
Beemster, Zeevang	15.251	0	31	+11	25.868	+13
Edam, Volendam	28.920	+ 3	222	+ 1	55.904	+52
Purmerend	79.576	+ 5	434	- 3	115.428	+ 9
Landsmeer	10.444	+ 1	39	- 7	6.939	+ 9
Waterland	17.134	- 1	69	-23	8.848	-23
Wormerland	15.777	0	38	-19	11.128	-44
Oostzaan	9.139	0	31	+19	7.080	+57
Zaanstad	150.589	+ 8	764	- 7	296.289	+19
Aalsmeer	30.759	+34	156	+ 1	108.885	+20
Amstelveen	85.015	+ 8	411	- 8	118.645	+11
Diemen	25.930	+ 8	83	+20	21.131	+41
Haarlemmermeer	144.061	+13	689	+14	287.486	+67
Ouder-Amstel	13.271	+ 2	46	-16	8.665	+24
Uithoorn	28.418	+ 6	106	-12	30.602	+ 3
Almere	197.318	+16	789	+10	290.278	+44

Tabel 2 Koopkrachtbinding dagelijkse boodschappen van gemeenten in Amsterdamse regio, 2004 en 2014 (procenten)

	2004	2014
Amsterdam (incl. ZO)	96	96
Beemster, Zeevang	45	44
Edam, Volendam	92	93
Purmerend	94	92
Landsmeer	88	74
Waterland	58	54
Wormerland	58	67
Oostzaan	84	76
Zaanstad	95	94
Aalsmeer	88	89
Amstelveen	88	84
Diemen	77	73
Haarlemmermeer	89	89
Ouder-Amstel	71	63
Uithoorn	92	89
Almere	96	95

bron: OIS

Een zeer klein percentage (0,2%) van deze groep heeft in dit jaar de dagelijkse boodschappen via internet besteld, maar daar moet bij vermeld worden dat de meeste grote supermarktketens

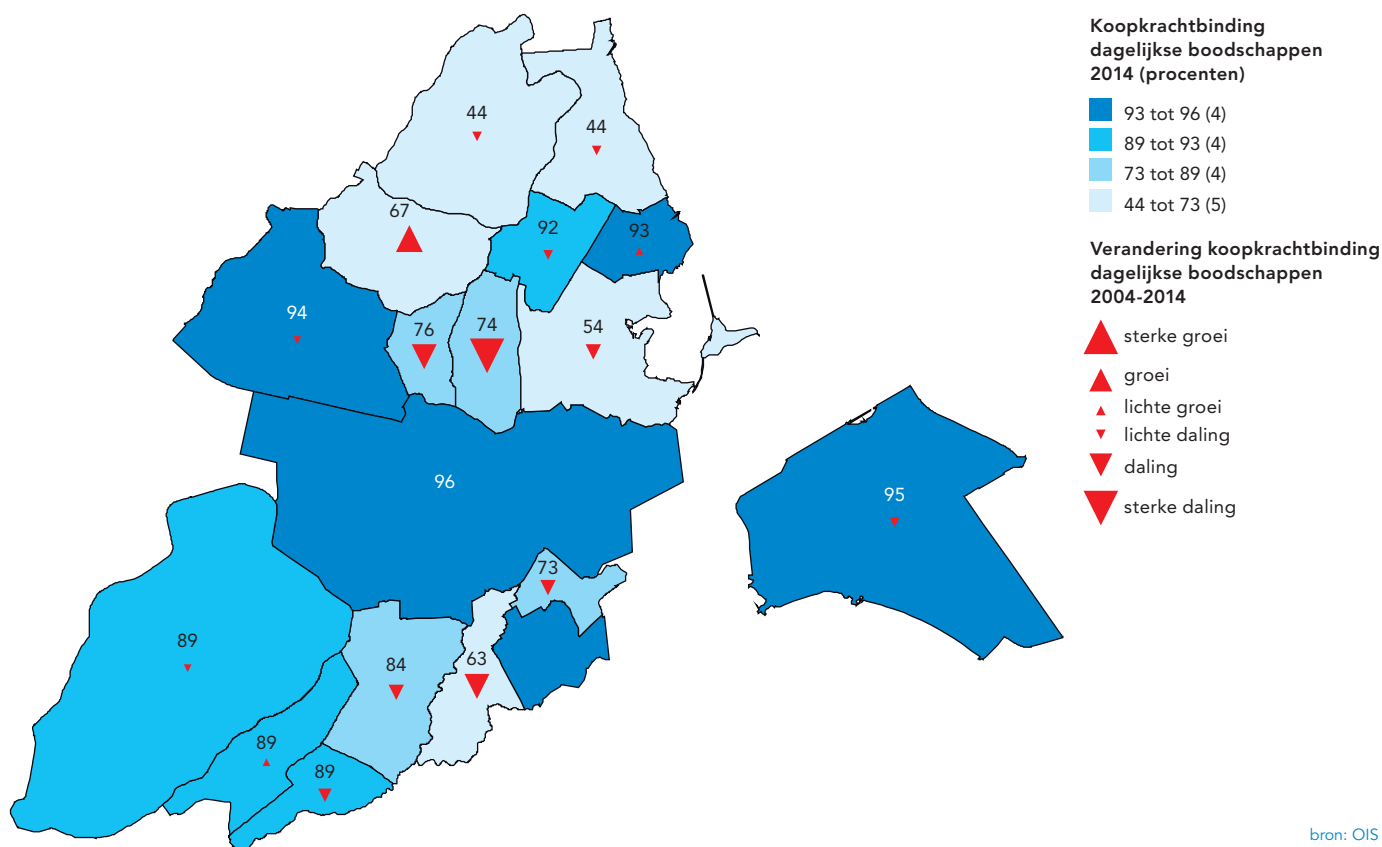
(Plus, Jumbo) in 2015 (na afronding van het veldwerk) zijn begonnen met online winkelservice en afhaalmogelijkheid onder meer via pick-uppoints.

De koopkrachtbinding van dagelijkse boodschappen ligt in de meeste gemeenten boven de 80%. In een aantal kleine gemeenten is dit aandeel lager vanwege het feit dat inwoners hun dagelijkse of wekelijkse boodschappen in winkelcentra van naburige grote gemeenten doen.

Zo gaat bijvoorbeeld in 2014 44% van de inwoners uit Beemster en Zeevang naar Purmerend; 15% van de inwoners van Landsmeer gaat naar Amsterdam voor de dagelijkse boodschappen en 27% van de inwoners van Wormerland naar Zaanstad. Inwoners van Waterland doen de dagelijkse boodschappen deels in Amsterdam (11%) en in Purmerend (12%). In Oostzaan gaat 15% van de inwoners voor de dagelijkse boodschappen naar Zaanstad en 9% naar Amsterdam.

Ten zuiden van Amsterdam doen veel inwoners van Diemen hun dagelijkse boodschappen in Amsterdam (11%) of bij de Maxis in Muiden (9%). Vanuit Ouder-Amstel gaan veel inwoners naar Amstelveen (11%) en naar Amsterdam (11%).

Figuur 3 Ontwikkeling koopkrachtbinding dagelijkse boodschappen van gemeenten in Amsterdamse regio, 2014 (procenten)

bron: OIS

4 **Figuur 4 Koopkrachtbinding niet-dagelijkse boodschappen van gemeenten in Amsterdamse regio, 2004 en 2014 (procenten)**

	2004	2014
Amsterdam	87	78
Beemster, Zeevang	15	6
Edam, Volendam	62	60
Purmerend	79	67
Landsmeer	38	19
Waterland	27	10
Wormerland	24	14
Oostzaan	23	5
Zaanstad	76	71
Aalsmeer	60	37
Amstelveen	72	55
Diemen	41	28
Haarlemmermeer	65	63
Ouder-Amstel	25	12
Uithoorn	54	38
Almere (geheel)	77	76

bron: OIS

Ontwikkeling koopkrachtbinding dagelijkse boodschappen

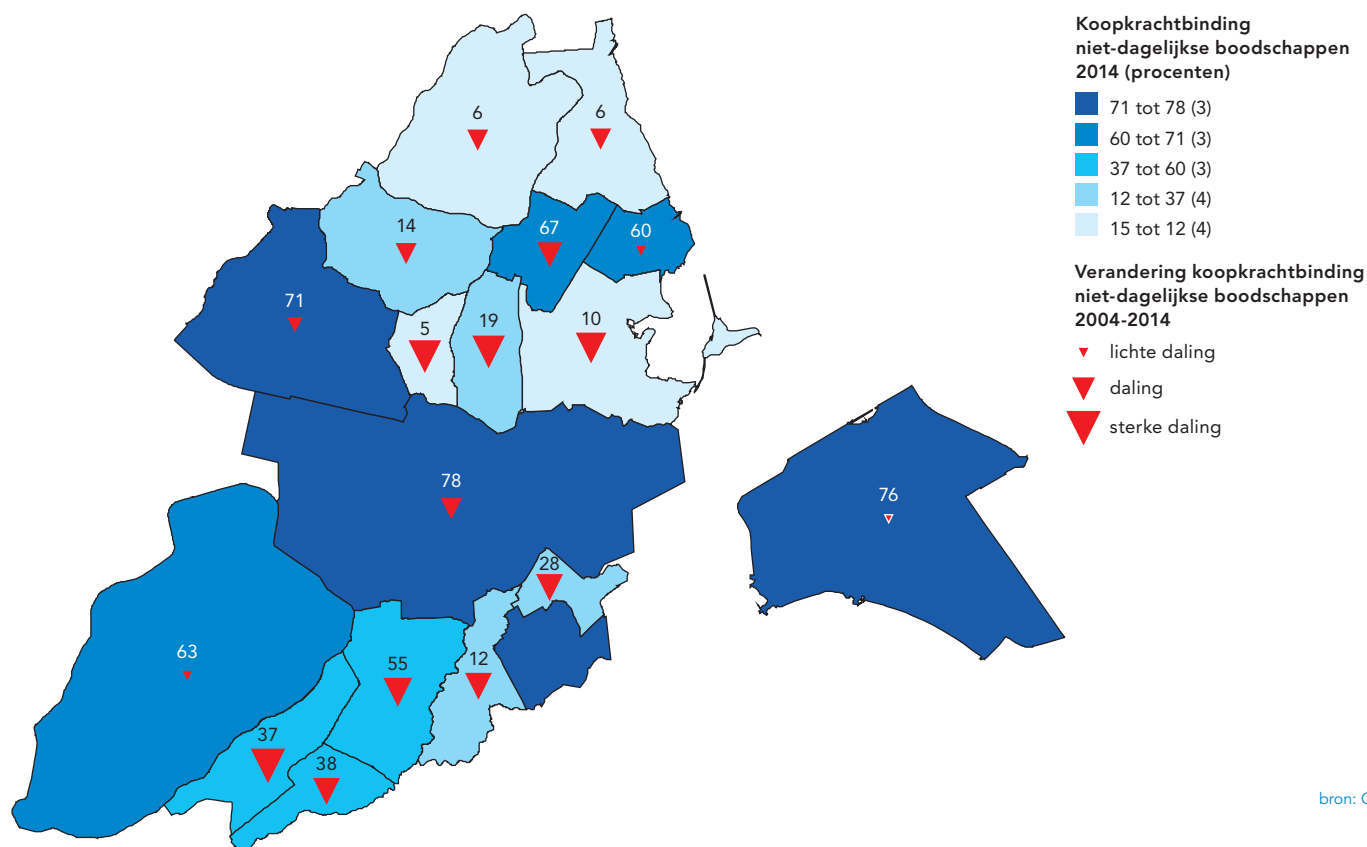
De gemeenten met een relatief sterke daling van de koopkrachtbinding voor dagelijkse boodschappen zijn Waterland (-4 procentpunt)

en Oostzaan (-8 procentpunt) en Ouder-Amstel (-8 procentpunt). De enige gemeente waar de koopkrachtbinding is toegenomen is Wormerland (9 procentpunt). Dit komt omdat een groot deel van de inwoners van Wormerland in 2004 nog de dagelijkse boodschappen in Wormerveer deed, dat tot de gemeente Zaanstad behoort.

Binding niet-dagelijkse boodschappen sterk afgenomen

De koopkrachtbinding voor niet-dagelijkse boodschappen varieert in 2014 sterk met 5% in Oostzaan en 78% in Amsterdam. Het percentage dat in dit jaar afvloeit naar internet schommelt per gemeente tussen de 7% en 13%. Wederom geldt dat grote gemeenten in het algemeen een hoger bindingspercentage hebben dan kleinere gemeente. De verschillen tussen gemeenten zijn groter dan bij de dagelijkse boodschappen, omdat de drempelwaarde (het minimale aantal klanten om te kunnen bestaan) van veel niet-dagelijkse winkels hoger ligt dan bij winkels voor dagelijkse goederen. Dit heeft tot gevolg dat bewoners uit kleine gemeenten veel niet-dagelijkse boodschappen in naburige grotere gemeenten doen.

Figuur 5 Ontwikkeling koopkrachtbinding niet-dagelijkse boodschappen van gemeenten in Amsterdamse regio, 2014 (procenten)

bron: OIS

Ontwikkeling koopkrachtbinding niet-dagelijkse boodschappen

De koopkrachtbinding van niet-dagelijkse boodschappen is in alle gemeenten sterk afgenomen. Alle gemeenten hebben te maken met een afgenomen koopkrachtbinding vanwege toegenomen internetbestedingen.

Gemeenten die te maken hebben met een grotere afname zijn Aalsmeer, Landsmeer, Oostzaan en Waterland. Deze relatief kleine gemeenten (qua bevolkingsomvang en omvang van de detailhandel) hebben naast internet ook een groter deel zien afvloeien naar grotere buurgemeenten (bijvoorbeeld Purmerend en Zaanstad) en naar Amsterdam.

Stadscentra in grotere gemeenten profiteren

Hieronder worden per verzorgingsgebied de verschillen tussen de gemeenten tussen de jaren

2004 en 2014 uiteengezet. De tendens is dat de koopkrachtbinding in de kleine gemeenten afneemt en de afvloeiing naar de grotere gemeenten en naar Amsterdam stabiel blijft of toeneemt. Voor de grotere gemeenten geldt echter ook dat de binding afneemt als gevolg van toegenomen internetbestedingen; de afvloeiing van deze gemeenten naar Amsterdam neemt toe of blijft stabiel.

Een tweede punt is dat met name de stadscentra van de grotere gemeenten van deze ontwikkeling profiteren. In het geval van Amsterdam profiteren juist Noord en Zuidoost van de toegenomen toevloeiing vanuit de regio.

Landsmeer en Waterland

Veel inwoners van Landsmeer en Waterland gaan in 2014 voor niet-dagelijkse boodschappen naar Amsterdam (Waterland: 37%; Landsmeer: 47%). Daarnaast besteden zij in 2014 ook meer via internet dan in 2004 (Waterland: 11% ; Landsmeer: 9%) wat ten koste is gegaan van de binding met de eigen gemeenten; in Waterland is de koopkrachtbinding tussen beide jaren gedaald van 27% naar 10% en in Landsmeer van 38% naar 19%. In beide jaren vloeit 21% af vanuit Waterland naar Purmerend. Inwoners van Landsmeer gaan naast Purmerend (in beide jaren 8%) ook nog naar Zaanstad (6% in 2014, in de figuur weergegeven bij 'overig') .

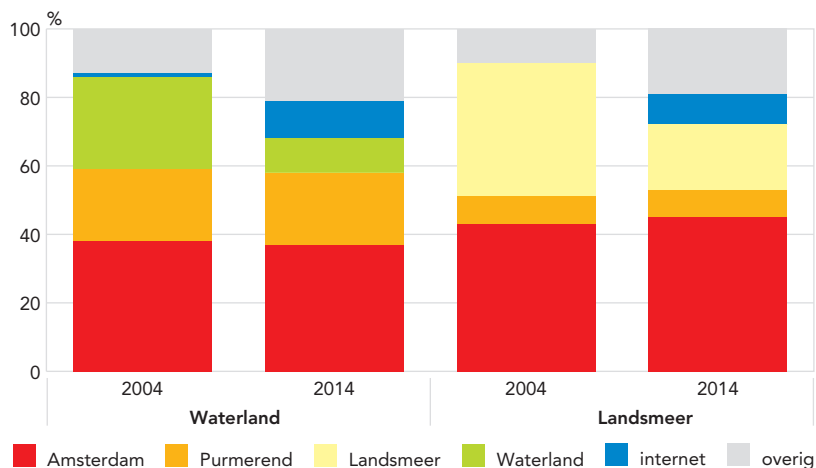
Amsterdam-Noord trekt kopers uit Landsmeer en Waterland aan

Binnen Amsterdam heeft vooral Amsterdam-Noord geprofiteerd van de toevloeiing vanuit beide randgemeenten. Zo steeg de afvloeiing vanuit Waterland met enkele procentpunten van 22% naar 25% naar dit stadsdeel en vanuit Landsmeer van 28% naar 31%.

Zaanstad, Oostzaan en Wormerland

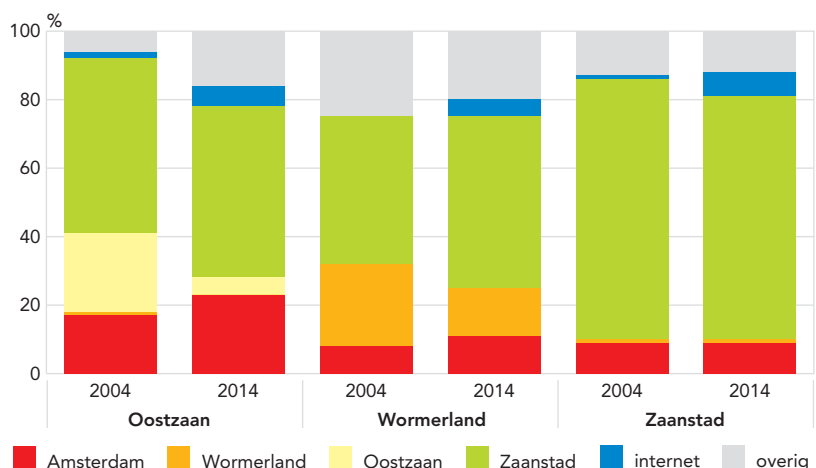
Oostzaan en Wormerland worden in deze analyse tot het verzorgingsgebied van Zaanstad gerekend, gezien het grote aandeel dat hier de niet-dagelijkse boodschappen doet. De afvloeiing vanuit Oostzaan en Wormerland naar Zaanstad is toegenomen. Het gevolg is dat de koopkrachtbinding van Oostzaan is gedaald van 23% naar 5% en van Wormerland van 24% naar 14%.

Figuur 6 Koopkrachtbinding en afvloeiing niet-dagelijkse goederen Waterland en Landsmeer, 2004 en 2014 (procenten)

bron: OIS

Figuur 7 Koopkrachtbinding en afvloeiing niet-dagelijkse goederen Oostzaan, Wormerland en Zaanstad, 2004 en 2014 (procenten)

bron: OIS

Koopkrachtbinding Centrum Zaanstad stijgt

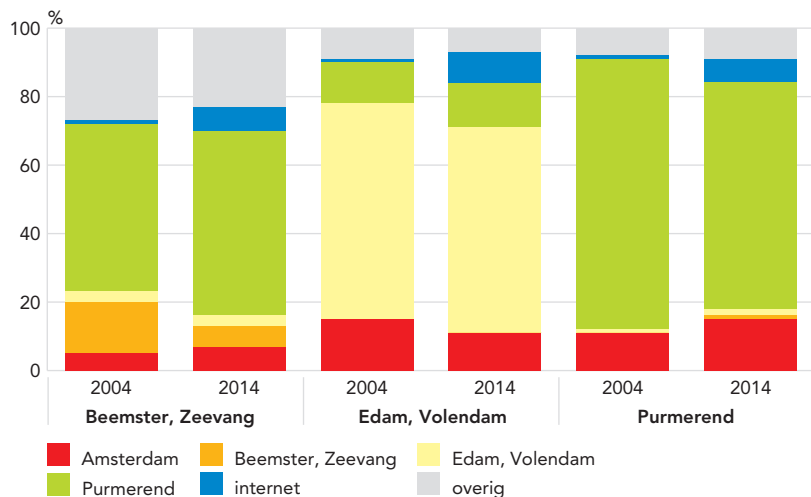
In Zaanstad is de koopkrachtbinding voor niet-dagelijkse goederen tussen 2004 en 2014 gedaald met enkele procentpunten van 76% naar 71% als gevolg van toegenomen internetbestedingen. Het is opvallend dat inwoners van de gemeente Zaanstad juist meer in het centrum van Zaanstad zijn gaan winkelen en juist minder in andere wijken van Zaanstad en in de rest van de gemeente Zaanstad. Dit geldt zowel voor de dagelijkse als niet-dagelijkse boodschappen. Overigens zijn ook bewoners van Wormerland en Oostzaan meer in het Centrum van Zaanstad en minder in de andere kernen van Zaanstad gaan winkelen.

Tabel 8 Koopkrachtbinding inwoners Zaanstad met Centrum Zaanstad en overig Zaanstad, 2004 en 2014 (procenten)

	dagelijkse goederen		niet-dagelijkse goederen	
	2004	2014	2004	2014
Zaanstad-Centrum	26	33	40	50
overig Zaanstad (incl. dorpen)	69	62	37	21
totaal Zaanstad	95	94	76	71

bron: OIS

Figuur 9 Koopkrachtbinding en afvloeiing niet-dagelijkse boodschappen Beemster, Zeevang, Edam-Volendam en Purmerend, 2004 en 2014 (procenten)

bron: OIS

Tabel 10 Koopkrachtbinding inwoners Purmerend met Centrum en overig Purmerend voor dagelijkse goederen en niet-dagelijkse goederen, 2004 en 2014 (procenten)

	dagelijkse goederen		niet-dagelijkse goederen	
	2004	2014	2004	2014
Purmerend Centrum	34	54	57	59
Purmerend overig	60	37	22	8
Purmerend totaal	94	92	79	67

bron: OIS

Purmerend, Beemster, Zeevang, Edam-Volendam

Beemster en Zeevang behoren beide tot het verzorgingsgebied van Purmerend. De koopkrachtbinding van niet-dagelijkse goederen is hier afgenomen van 15% naar 6% als gevolg van toegenomen internetbestedingen. Bovendien is een groter deel gaan winkelen in Purmerend (54% in 2014 en 49% in 2004).

De koopkrachtbinding voor niet-dagelijkse boodschappen is in Volendam-Edam gedaald van 62% naar 60% door toegenomen internetbestedingen. De afvloeiing naar Purmerend is enigszins stabiel gebleven (13% in 2014), terwijl de afvloeiing naar Amsterdam zelfs is gedaald van 15% naar 11% in 2014.

Koopkrachtbinding Purmerend Centrum stijgt

De inwoners van Purmerend winkelen minder in Purmerend dan tien jaar geleden door toegenomen internetbestedingen. Hiermee daalt de koopkrachtbinding van 79% naar 67%. Net als bij Zaanstad (en overig Zaanstad), is het met name het gebied buiten het centrum dat geraakt is door de afnemende koopkrachtbinding van zowel dagelijkse als niet-dagelijkse goederen. Ook de inwoners van Beemster en Zeevang gaan meer naar het Centrum van Purmerend dan tien jaar geleden (niet weergegeven in de tabel). Net als in Zaanstad is in Purmerend het aantal vestingen tussen 2004 en 2014 afgenomen en het totale winkelvloeroppervlak gestegen.

Amstelveen, Ouder-Amstel en Uithoorn

Rondom Amstelveen liggen Ouder-Amstel en Uithoorn. Beide gemeenten hebben hun koopkrachtbinding voor niet-dagelijkse goederen drastisch zien dalen. In het geval van Ouder-Amstel van 31% naar 23%; in het geval van Uithoorn van 54% naar 38%. De toegenomen afvloeiing wordt niet alleen veroorzaakt door toegenomen internetbestedingen, maar ook door afvloeiing naar Amsterdam, bij Ouder-Amstel van 30% naar 37% en bij Uithoorn van 8% naar 15%. Met name Zuidoost heeft hiervan geprofiteerd: De afvloeiing vanuit Ouder-Amstel naar dit stadsdeel was in 2005 nog 17% en in 2014 26%. Vanuit Uithoorn vloeiende in 2014 eerst 3% naar Zuidoost en in 2014 9%. Het is opvallend dat de afvloeiing vanuit beide gemeenten naar Amstelveen zelfs is afgenomen.

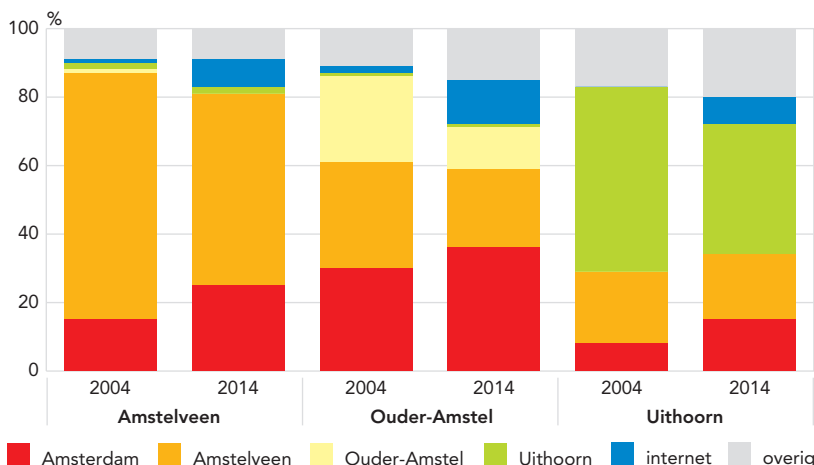
Inwoners Amstelveen gaan vaker naar Amsterdam

Voor Amstelveen geldt ook dat de koopkrachtbinding voor niet-dagelijkse boodschappen is afgenomen van 72% naar 55%. Dit is het gevolg van toegenomen internetaankopen én van toegenomen afvloeiing naar Amsterdam van

15% naar 25%. Met name Zuidoost heeft hiervan geprofiteerd met een toegenomen afvloeiing van 5% naar 10% in 2014.

Ondanks het feit dat de koopkrachtbinding van Amstelveen gedaald is, heeft het Centrum van Amstelveen juist haar koopkrachtbinding behouden. De binding van inwoners van Amstelveen met het Centrumgebied steeg van 43% naar 45% in 2014.

Figuur 11 Koopkrachtbinding en afvloeiing niet-dagelijkse boodschappen Amstelveen, Ouder-Amstel en Uithoorn, 2004 en 2014 (procenten)

bron: OIS

Aalsmeer en Haarlemmermeer

De koopkrachtbinding van Aalsmeer is gedaald van 60% in 2004 naar 37% in 2014; Veel inwoners van Aalsmeer gaan (en gingen) zowel naar Amstelveen als naar de Haarlemmermeer voor de niet-dagelijkse boodschappen. De afvloeiing naar Amstelveen is stabiel gebleven en de afvloeiing naar de Haarlemmermeer is gestegen van 7% naar 19%.

Binding Haarlemmermeer en Hoofddorp stabiel

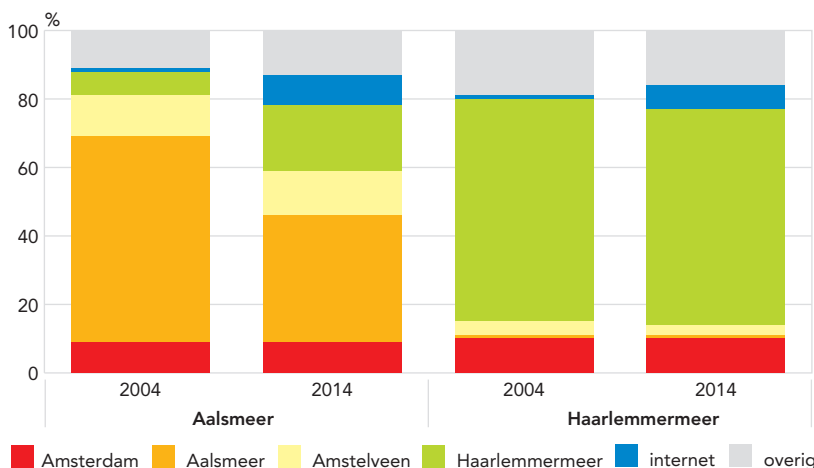
De koopkrachtbinding van de groeigemeente Haarlemmermeer is in 2014 63%, twee procentpunt minder dan in 2004. Inwoners van de Haarlemmermeer besteden 43% van hun niet-dagelijkse boodschappen in Hoofddorp en de rest in omliggende plaatsen. In 2004 was de binding met Hoofddorp 40%. Ondanks de toegenomen internetbestedingen is de binding met fysieke winkels in de Haarlemmermeer en Hoofddorp stabiel gebleven. Naast het feit dat het aantal inwoners flink is toegenomen (13%) is ook het aantal winkels flink toegenomen (14%).

Tabel 12 Koopkrachtbinding inwoners Amstelveen met Centrum en overig Amstelveen voor dagelijkse goederen en niet-dagelijkse goederen, 2004 en 2014 (procenten)

	dagelijkse goederen		niet-dagelijkse goederen	
	2004	2014	2004	2014
Amstelveen Centrum	24	40	43	45
overig Amstelveen	64	44	29	10
totaal	88	84	72	55

bron: OIS

Figuur 13 Koopkrachtbinding en afvloeiing niet-dagelijkse boodschappen Aalsmeer en Haarlemmermeer, 2004 en 2014 (procenten)

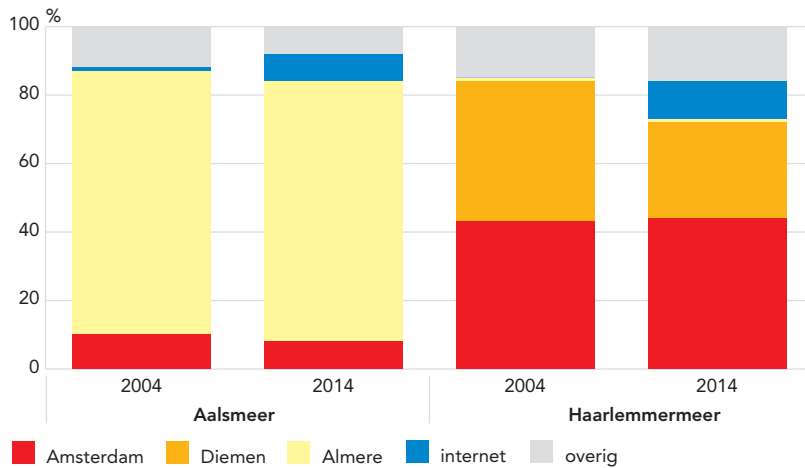
bron: OIS

Diemen en Almere

Diemen hoort bij het verzorgingsgebied van Amsterdam. De koopkrachtbinding voor niet-dagelijkse boodschappen is gedaald van 41% naar 28% in 2014. In 2014 vloeit 44% af naar Amsterdam (waarvan 20% naar Zuidoost).

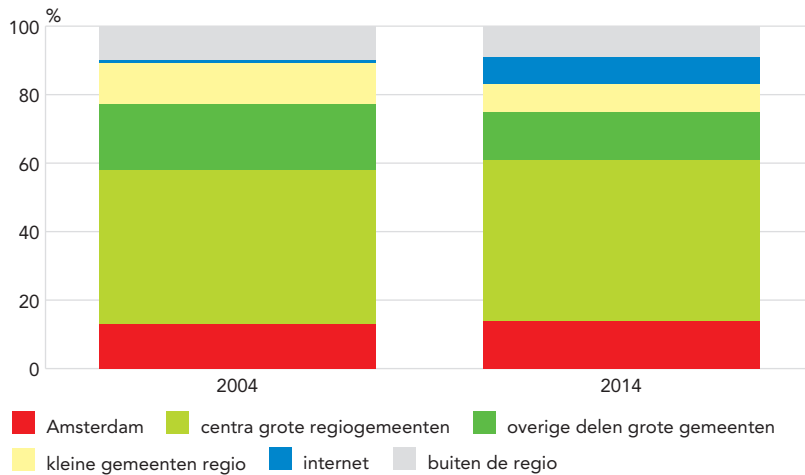
Almere is net als de Haarlemmermeer een groeiemeente met een toegenomen aantal inwoners en winkelvestigingen. De koopkrachtbinding is door deze ontwikkeling stabiel met 77% in 2004 en 76% in 2014. De toegenomen internetbestedingen worden gecompenseerd door afgenomen afvloeiing naar Amsterdam.

8 **Figuur 14** Koopkrachtbinding en afvloeiing niet-dagelijkse boodschappen Diemen en Almere, 2004 en 2014 (procenten)

bron: OIS

Figuur 15 Koopkrachtbinding en afvloeiing niet-dagelijkse boodschappen bewoners gemeenten stadsregio*, 2004 en 2014 (procenten)

* De respondenten uit Amsterdam zijn niet meegenomen in dit onderzoek.

bron: OIS

Conclusie

Zoals in de inleiding aangegeven kopen steeds meer bewoners in de Amsterdamse regio hun dagelijkse producten via internet. Wanneer de uitkomsten van alle bewoners uit de regio bij elkaar worden opgeteld, blijkt dat in 2004 1% van de koopkracht afvloeide naar onlinewinkels. In 2014 is dat 8%. Daarnaast valt op dat de bewoners in de Amsterdamse regio vaker naar de stadscentra van grotere gemeenten (Zaanstad, Purmerend, Amstelveen, Haarlemmermeer en Almere) gaan om te winkelen en minder vaak naar de overige delen van deze gemeenten. Uit eerder onderzoek (OIS 2014) bleek al dat dit voor Amsterdammers in Amsterdam gold, en uit deze analyse blijkt dat deze trend ook opgaat voor inwoners in de regio. In 2004 ging 45% van de bewoners uit de regio naar een centrum van een grote regiogemeente en in 2014 is dat 47%. Kleine gemeenten hebben hun bindingspercentage als gevolg van toegekomen internetbestedingen en afvloeiing naar centra in grote gemeenten juist zien afnemen; van 12% naar 8% in 2014. Het koopgedrag sorteert zich daarmee langs twee wegen: enerzijds kiezen steeds meer consumenten voor het gemak en wellicht de transparantie van het internet en anderzijds kiezen zij vaker voor de beleving en de volledigheid die de grotere winkelcentra te bieden hebben.

Noten

- 1 In de volgende gemeenten is geïnterviewd: Beemster, Zeevang, Edam/Volendam, Purmerend, Landsmeer, Waterland, Wormerland, Oostzaan, Zaanstad, Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Uithoorn en Almere. In zowel 2004 als in 2014 zijn 3.000 respondenten geïnterviewd gestratificeerd naar de grootte van de gemeente.

Colofon

Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS)
 Oudezijds Voorburgwal 300
 1012 GL Amsterdam
 www.ois.amsterdam.nl

Geraadpleegde bronnen

OIS 2014 Staat van de Detailhandel, gemeente Amsterdam
 BRO 2015 Herijking detailhandelsbeleid Stadsregio Amsterdam
 Randstad koopstromenonderzoek 2011

Auteur

Rogier van der Groep
 rogier.van.der.groep@amsterdam.nl
 Telefoon 020 251 0442

Foto voorpagina Nienke Laan 2014 (Zaandam)